

Vespasianus.

Suet. in Vespas. cap. 4.

Suet. Tito c. 4.

P. Ostorius Propertor.

Iceni.

Cangi.

Brigantes.

Camalodunum Colonia.

Caratacus.

Ordovices.

* nationum.

rit. Monstratus etiam jam fatis Vespasianus qui in partem hujus Britannici belli à Claudio assumptus, partim ipsius Claudii, partim Plautii ductu tricies cum hoste confligit, duas validissimas gentes, superque xx opida, & insulam Vectem in deditionem redegit. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio brevi duplex sacerdotium, præterea Consulatum, quem gessit per duos novissimos anni menses, accepit. Titus etiam hic Tribunus sub patre meruit, summæ industriæ & fortitudinis (patrem enim obsessum fortiter liberavit) nec minore modestiæ fama, ut ex imaginum ejus multitudine, ac titulis per Germaniam & Britanniam apparuit. Cætera quæ in Britannia deinceps acciderunt usque ad supremam Domitiani tempora suis verbis qui optime poterit enarrabit Tacitus. In Britannia P. Ostorium Propertorem turbida res excepere effusis in agrum sociorum hostibus, eo violentius quod novum ducem ignoto exercitu & cæpta hieme iturum obviam non rebantur. Ille gnarus primis eventibus metum aut fiduciam gigni, citas cohortes rapit: & cæsis qui resisterunt, disiectos consecratus ne rursus conglobarentur, infensaque & infida pax non duci, non militi requiem permetteret, detrabere arma suspectis, cinctosque castris Antonam & Sabrinam cohibere parat. Quod primi Iceni abnuere, valida gens, nec præliis concussa, quia societatem nostram volentes accesserant. Hisque auctoribus circumjectæ nationes locum pugna deligere septum agresti aggere & aditu angusto, ne pervius equiti foret. Ea munimenta dux Romanus, quanquam sine robore legionum sociales copias ducebat, perumpere aggreditur, & distributis cohortibus, turmas quoque equitum ad munia accingit. Tunc dato signo perfringunt aggerem, suisque claustris impeditos turbant. Atque illi conscientia rebellionis & obseptis effugiis, multa & clara facinora fecere. Qua pugna filius legati, M. Ostorius servati civis decus meruit.

Cæterum clade Icenorum compositi qui bellum inter & pacem dubitabant, & ductus in Cangos exercitus. Vastati agri, præda passim acta, non ausis aciem hostibus, vel si ex occulto carpere agmen tentarent, punito dolo. Iam ventum haud procul mari, quod Hiberniam insulam aspectat, cum orta apud Brigantes discordia retraxere ducem, destinationis certum, ne nova moliretur, nisi prioribus firmatis. Et Brigantes quidem paucis qui arma cæptabant interfectis, in reliquos data venia refedere. Silurum gens non atrocitate, non clementia mutabatur, quin bellum exerceret, castrisque legionis premenda foret. Id quo promptius veniret, colonia Camalodunum valida veteranorum manu deducitur in agros captivos, subsidium adversus rebelles, & imbuendis sociis ad officia legum. Quædam civitates Cogiduno Regi donata Veteri populi Romani consuetudine, ut haberent instrumenta servitutis & Reges.

Itum inde in Siluras super propriam ferociam Caractaci viribus confisos, quem multa ambigua, multa prospera extulerant, ut ceteros Britannorum imperatores premineret. Sed astu, tum locorum fraude prior, vi militum inferior, transfert bellum in Ordovicas, additisque qui pacem nostram metuebant, novissimum casum experitur, sumto ad prælium loco, ut aditus, abscessus, cuncta nobis importuna, & suis in melius essent. Tunc montibus arduis, & si qua clementer accedi poterant, in modum valli saxa præstruit: & præstuebat amnis vado incerto, caterveque * majorum pro munimentis constiterant. Ad hoc gentium ductores circumire, hortari, firmare animos, minuendo metu, accendenda spe, aliisque belli incitamentis.

Enim vero Caractacus huc illuc volitans, illum diem, illam aciem testabatur, aut recuperandæ libertatis, aut servitutis æternæ initium fore: vocabatque nomina majorum, qui dictatorem Cæsarem pepulissent: quorum virtute vacui à securibus & tributis, intemerata conjugum & liberorum corpora retinerent. Hæc atque talia dicenti adstrepere vulgus, gentili quisque religione obstringi, non telis, non vulneribus cessuros. Opstufecit ea alacritas ducem Romanum, simul objectus amnis, additum vallum, imminetia juga, nihil nisi atrox & propugnatoribus frequens terrebat. Sed miles prælium poscere, cuncta virtute expugnabilia clamitare, præfectique ac tribuni paria disferentes, ardorem exercitus intendebant. Tum Ostorius circumspæctis quæ impenetrabilia, quæque per via, ducit infensos, amnemque haud difficulter evadit. Vbi ventum ad aggerem, dum missilibus certabatur, plus vulnerum in nos, & pleraque cades oriebantur. Posteaquam facta testudine, rudes & informes saxorum compages distractæ, parque cominus acies, decedere Barbari in juga montium. Sed eo quoque irrupere ferentarius gravisque miles, illi telis assultantes, bi conferto gradu, turbatis contra à Britannorum ordinibus, apud quos nulla loricarum galearumve tegmina: & si auxiliariis resisterent, gladiis ac pilis legionariorum, si huc verterent, spatibus & hastis auxiliarium sternebantur. clara ea victoria fuit, captaque uxore & filia Caractaci, fratres quoque in deditionem accepti. Ipse, ut ferme intuta sunt adversa, cum fidem Cartimandue regine Brigantum petivisset, vinctus ac victoribus traditus est, nono post anno quam bellum in Britannia cæptum. Vnde fama ejus evecta insulas, & proximas provincias pervagata, per Italiam quoque celebrabatur, avebantque visere, quis ille tot per annos opes nostras sprevisset. Ne Romæ quidem ignobile Caractaci nomen erat. Et Cæsar dum suum decus extollit, addidit gloriam victo. Vocatus quippe ut ad insigne spectaculum populus. Stetere in armis prætorie cohortes campo qui castra præjacet. Tunc incidentibus regiis clientulis, phalære torqueisque, quæque externis bellis quæserat, traducta, mox fratres & conjux & filia: postremo ipse ostentatus. Cæterorum preces degeneres fuere ex metu. At non Caractacus aut vultu demisso, aut verbis misericordiam requirens, ubi tribunali astitit, in hunc modum locutus est.

Si quanta nobilitas & fortuna mihi fuit, tanta rerum prosperarum moderatio fuisset, amicus potius in hanc urbem, quam captus venissem: neque dedignatus esses claris majoribus ortum, pluribus gentibus imperantem fœdere pacis accipere. Præsens sors mea ut mihi informis, sic tibi magnifica est: habui equos, viros, arma, opes; quid mirum si hæc invitatus amisi? Nam si vos omnibus imperitare vultis, sequitur ut omnes servitutem accipiant. Si statim deditus traderer, neque mea fortuna, neque tua gloria inclaruisset, & supplicium mei obliquo sequeretur. At si incolumem servaveris, æternum exemplar clementiæ ero.

Ad ea Cæsar veniam ipsique & conjugii, & fratribus tribuit. Atque illi vinculis exsoluti, Agrippinam quoque haud procul alio suggestu conspicuam, iisdem quibus principem laudibus gradibusque venerati sunt. Novum sane, & moribus veterum insolitum, feminam signis Romanis præsidere. Ipsa semet parti à majoribus suis imperii sociam ferebat. Vocati posthac patres multa & magnifica super captivitate Caractaci disseruere. Neque minus id clarum quam cum Siphacem P. Scipio: Persem L. Paulus, & si qui alii victos reges populo Ro. ostendere. Censentur Ostorio triumpho insignia.

Has de Britannis victorias inter præclarissima monumenta, & testimonia Romanæ virtutis habue-